

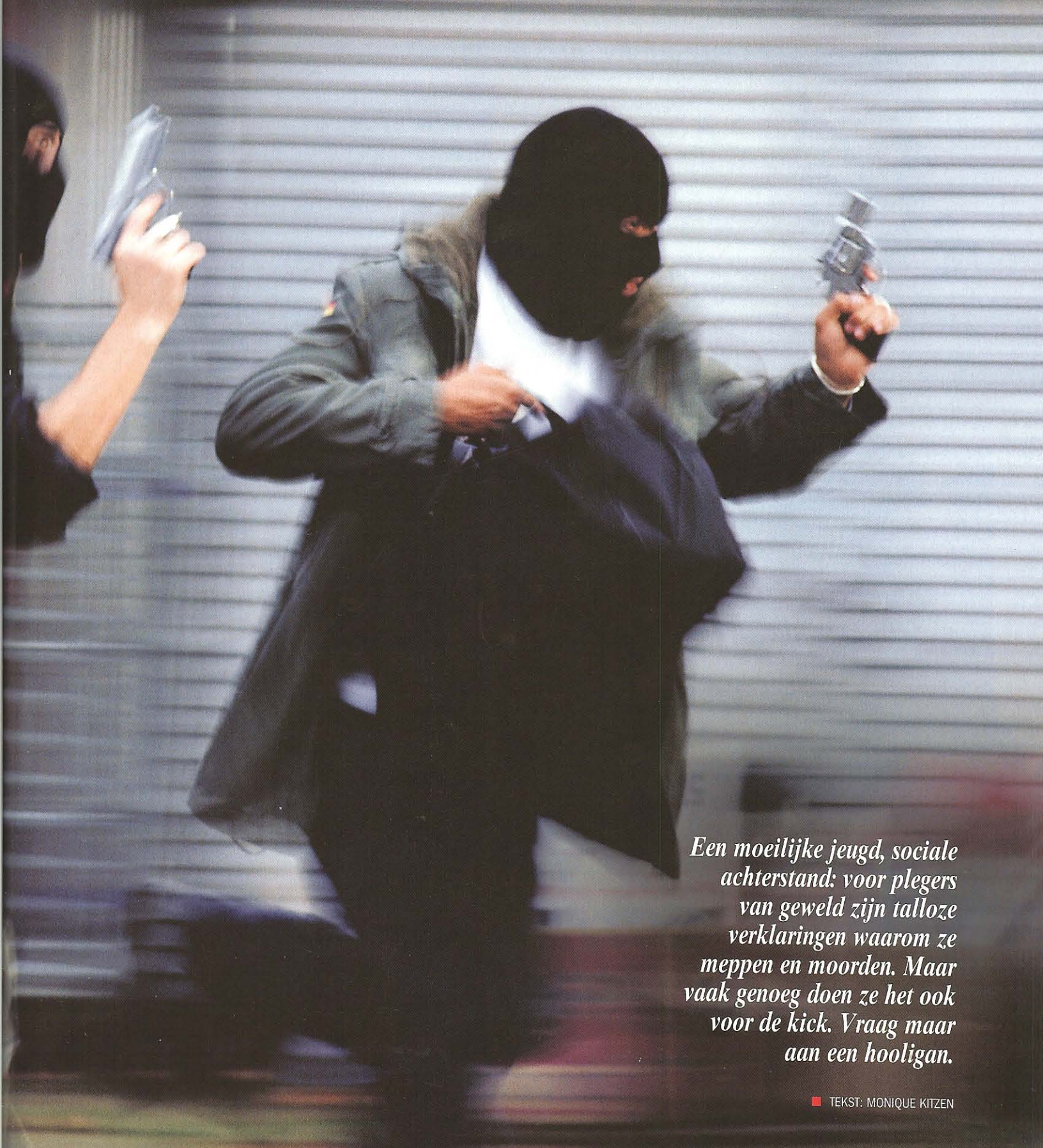
Psychologie

Zinloos geweld lijkt onduidelijk, maar gaat om de kick van

Zin in geweld

het geweld plegen zelf

Een moeilijke jeugd, sociale achterstand: voor plegers van geweld zijn talloze verklaringen waarom ze meppen en moorden. Maar vaak genoeg doen ze het ook voor de kick. Vraag maar aan een hooligan.

■ TEKST: MONIQUE KITZEN

Voetbalhooligans zijn veel tijd kwijt aan het

Een willekeurig slachtoffer laten verstijven van angst? Dat is voor sommigen zo'n kick dat ze het steeds weer doen.

Zestien was Maja Braderic uit Nijmegen toen ze in 2003 werd vermoord. De hoofdverdachte zei dat hij Maja had gedood, omdat hij wilde weten hoe het voelde om iemand te doden. De rechter accepteerde deze reden niet. Er moest meer aan de hand zijn geweest. Ruzie, jaloezie, een trauma uit het verleden, of iets anders. Maar eigenlijk gaf deze dader een heel goede reden om iemand te vermoorden, zegt socioloog Willem Schinkel van de Erasmus Universiteit Rotterdam. De verdachte gaf zelfs de beste reden. 'Als je ruzie hebt met iemand, zijn er tientallen manieren om dat op te lossen. Moord is er daar misschien een

van, maar staat nu niet direct bovenaan. Maar wil je weten hoe het voelt om iemand te doden, dan kun je maar een ding doen: iemand doden.'

Dat er mensen zijn die geweld plegen om het geweld, omdat ze het lekker vinden, is een mensbeeld waar we niet aan willen. Een dader die aangeeft dat hij iemand heeft vermoord omdat hij wilde weten hoe het voelt om iemand te doden, krijgt een hogere straf dan een ander die bijvoorbeeld verklaart dat zijn vriendin vreemd was gegaan en hij daar woedend over

was. Volgens Schinkel accepteren we niet dat de reden van het geweld soms in het geweld zelf ligt. We zoeken altijd naar een factor als sociale, economische of psychische problemen. Geweld wordt altijd gezien als een middel om een bepaald doel te bereiken. Maar Schinkel keek naar het moment van het geweld zelf, naar de beleving daarvan.

● Toch schieten is leuker

Voor zijn onderzoek, waarop hij in 2005 promoveerde, sprak de socioloog onder andere met gevangenen die vastzaten voor een geweldsdelict. Een veroordeelde vertelde hem over hoe fijn het voelde een mes van 25 centimeter in iemands buik te steken. Hoe machtig hij zich voelde toen hij het gezicht van het slachtoffer zag betrekken. Een andere gevangene sprak over de lucht van kruitdamp, dat hij daarvan genoot. Daders van geweldsdelicten gaven ook aan soms meer geweld te hebben gebruikt dan strikt noodzakelijk. Bij het plegen van een overval is het al genoeg een pistool te laten

Uitvinder zinkt geweld

Met de dood van Mein Tjoelker op 13 september 1997 ontstond in Nederland het begrip 'zinloos geweld'. De jongen werd op zijn vrijzellenavond doodgeslagen nadat hij 4 mannen had aangesproken op het slopen van een fiets. De districtschef van het politiekorps Midden-Friesland, Cees Bangma, schreef een oproep in de *Leeuwarder Courant* om een minuut stilte in acht te nemen 'om iedereen duidelijk te maken dat de Friese samenleving niet gedachteloos is oprukkende zinloze geweld aanvaardt'. De opkomst was massaal, en het begrip 'zinloos geweld' wordt nu gebruikt voor het moordfenomeen we niet direct een verklaring voor hebben.

Lekker geweld kijken

Het moet uit zijn met die seksistische gangsta-rapperclips op MTV. Halfnaakte vrouwen in zwembaden waar je naar eigen inzicht aan mag zitten: jongens moeten niet denken dat het normaal is. Zelfs de politiek bemoeit zich ermee. De discussie of tv wel of geen invloed heeft op het gedrag van mensen komt telkens terug. Zo

ook met geweld op tv. Onderzoekers van Columbia University in de VS lieten zien dat mannen die een uur per dag kijken naar geweld, vaker agressief zijn. Bij kinderen is het gevaar dat ze tv-geweld gaan nadoen of er onverschillig over worden. Maar niet iedereen is ervan overtuigd dat tv en geweld met elkaar te maken hebben. Kijken

agressieve kinderen niet al gewoon liever naar geweld? Als voorbeeld wordt ook vaak Japan aangehaald. Op de Japanse tv is veel geweld te zien, en ook Japanse strips staan er boordevol van. Toch vindt relatief weinig geweld plaats in de Japanse samenleving.

Na de moord op Meindert Tjoelker werd een 'rouwlint' op de rondweg van Leeuwarden gevormd.

fantaseren over geweld

Vechten is sporten

In elk mens zit agressie. Nodig om te jagen, is de evolutionaire verklaring. Of om te voorkomen dat een ander er met de buit vandoor gaat. Zonder agressie overleven we niet. Maar nu we beschaafd zijn, moeten sommigen hun agressie op een andere manier kwijt. Om er een beetje richting aan te geven, zouden jongens bijvoorbeeld baat hebben bij een vechtsport. Maar uit onderzoek van de Noorse Universiteit van Bergen blijkt dat jongens juist agressief worden van een vechtsport. Zij die boksen of worstelen, gedragen zich associiaal. De veronderstelling was dat jongens die agressief zijn juist die sporten gaan doen. Maar dit onderzoek liet zien dat de jongens die niet aan sport deden en minder agressief waren, door te vechtsporten ook agressiever werden. Jongens die deden aan judo, karate of aikido, waar het meer gaat om beheersing, werden ook wel agressiever, maar minder dan bij boksen en worstelen. Enkele vechtsporten op een rij:

■ Aikido

Japane zelfverdedigingsport waarbij de energie en aanvals-kraft van de tegenstander wordt gebruikt. Het gaat niet

om winnen van de tegenstander, maar om met hem in harmonie te komen. Met technieken moet je zijn aanval verstoren.

■ Judo

Japane sport waarbij je met worpen en grepen jezelf kunt verdedigen of een ander kunt aanvallen. Schoppen of stoten mag niet.

■ Karate

Vechtsport afkomstig van het Japane eiland Okinawa. 'Kara' betekent 'leeg', 'te' is 'hand': 'karate' is 'vechten zonder wapens'. Met het lichaam worden aanvallen afgeweerd. Met vuiststoten of voetstoten kunnen tegenaanvallen worden geopend.

■ Kickboksen

Vechtsport waarbij je alles mag gebruiken: vuisten, knieën, benen. Je mag daarmee stoten en trappen. De bedoeling is de tegenstander knock-out te krijgen. De oorsprong ligt in Japan, in de Verenigde Staten werkten ze het verder uit.

■ Capoeira

Vechtsport ontstaan in Brazilië tijdens de slavernij. Slaven deden het om hun vechtkunsten te verhullen. Het is een combinatie van vechtkunst, dans, acrobatiek en muziek. Met bewegingen draaien de 2 spelers om elkaar heen.

zien. De meeste mensen staan dan al te trillen op hun benen. Schieten hoeft niet eens meer. Maar het gaf een kick, aldus de veroordeelden, om dan toch veel geweld te gebruiken. Sommigen gaven aan dat ze geweld ook echt opzochten. Omdat het zo lekker voelde gewelddadig te zijn bij een overval, gingen ze er weer een plegen.

Genieten van het geweld? Schinkel noemt dat 'autotelisch geweld'. Autotelisch wil zeggen dat het verwijst naar zichzelf: geweld om het geweld dus. Volgens de socioloog wordt dit aspect nog wel eens vergeten als we naar een verklaring zoeken voor het gebruik van geweld. Is de zin in geweld misschien ook een verklaring voor het 'zinloos geweld'? Het is zinloos geweld, zegt Schinkel. Bij zinloos geweld is het voor andere mensen

meestal niet duidelijk waar het nu om gaat. Maar het geweld zelf is de reden, zegt Schinkel. Dat geeft bevrediging.

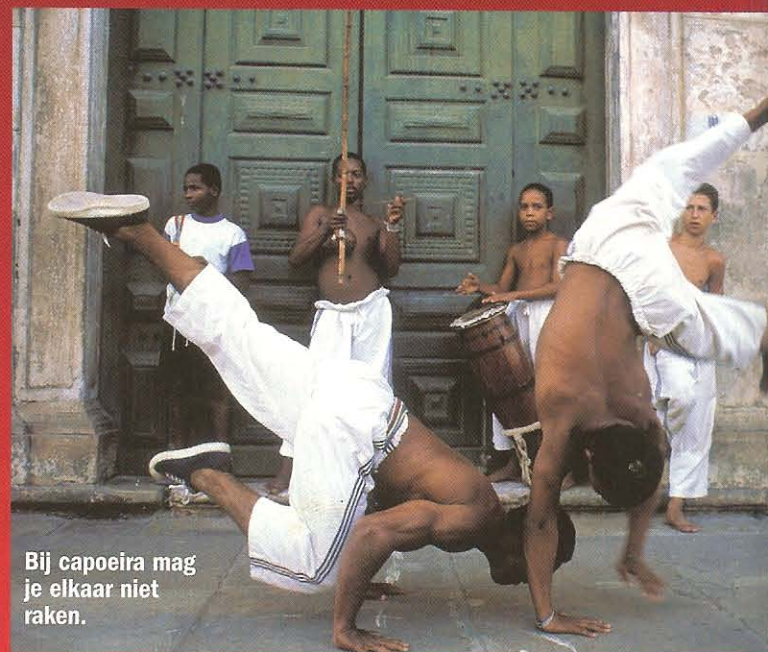
● Ik ben niet bang

Een vorm van geweld waarbij ook de kick centraal staat, is het geweld van voetbalsupporters. Het is een andere kick dan het geweld zelf lekker vinden, maar de roes die het brengt, is voor de hooligans wel de reden het geweld zelfs te organiseren. 'Ik heb zin in zondag', verklaren ze de hele week. Want dan kunnen ze weer los. Trein slopen, vechten met supporters van de tegenstander. En met een beetje geluk raken ze als hooligan ook slaags met de politie. 'Het vechten zelf is eigenlijk maar een klein deel van het voetbalgeweld. Dat is in een paar minuten afgelopen. Maar het fantaseren over geweld

neemt wel veel tijd in beslag.' Aan het woord is socioloog Ramón Spaaij. Eind 2006 promoveert hij aan de Universiteit van Amsterdam op het onderwerp voetbalgeweld. 'Alle gesprekken gaan erover. Ze maken telefonisch afspraken, en bedenken hoe ze uit handen van de politie kunnen blijven. De hele week zijn ze bezig met die wedstrijd van zondag.'

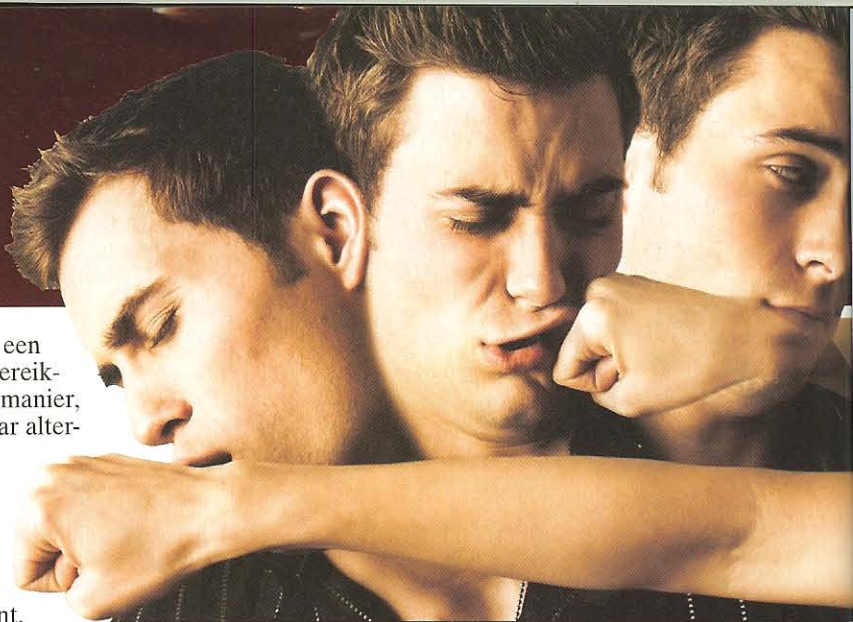

Een beetje geweld voor zelfverdediging kan wel zinvol zijn.

Bij capoeira mag je elkaar niet raken.

Een samenleving zonder geweld kan niet bestaan

Mannenzaak

In de regel zijn mannen gewelddadiger dan vrouwen. Vooral een kwestie van hormonen. In de puberteit gaat bij jongens het testosteronniveau omhoog. Testosteron is het hormoon dat te maken heeft met agressie en seksualiteit. Jonge mannen in de adolescentiefase plegen daarom vaak geweld. Maar geweld onder vrouwen stijgt. Volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek is het aantal vrouwen dat zich schuldig maakt aan geweld en vernieling sinds 1960 verdrievoudigd. Toch gaat het bij vrouwen meestal nog steeds om minder ernstige delicten. En ze opereren vaker in groepjes.

► De kick die het de hooligans geeft, zit in het vechten zelf. De adrenalinerush die komt als het werkelijk losbreekt. Maar het overwinnen van angst geeft ook een kick, zegt Spaaij. 'Je staat je mannetje. Je ziet dat die andere groep groter is. Het is tien tegen veertig, maar je rent niet weg. Je overwint je angst, en dat levert aanzien op. Het geeft prestige als je laat zien dat je niet bang bent. Niet alleen bij je eigen groep, maar ook bij de tegenstander. Die jongens verheugen zich ook vooral op wedstrijden waar gerekend wordt op een confrontatie. Daar wordt naar toe geleefd.' Ook het gevoel dat je met een grote groep macht hebt, is fijn. Spaaij: 'Je ziet ze om zich heen kijken. Kijk wat onze groep kan. Wij verslaan iedereen. Ook de politie. Dat geeft een kick. En wat de groep kan, kan jij ook. Als de groep dingen kan slopen, kun jij het ook. Wie houdt je tegen?'

● Grote gasten heersen

Al ligt voor sommige mensen de reden van het geweld in het geweld zelf, de wil tot geweld heb je niet van geboorte af aan, zegt socioloog Schinkel. Autotelisch geweld is een aspect van geweld, maar sociale achtergronden bepalen of iemand

overgaat tot geweld. Als een baan of een auto niet bereikbaar is op een bepaalde manier, gaat iemand op zoek naar alternatieven om zijn succes te verkrijgen. Geweld is inherent aan hiërarchie in de samenleving, zegt Schinkel. Het zal er altijd zijn. Altijd zit iemand aan de onderkant, hoe dan ook, domweg omdat nu eenmaal niet iedereen aan de top kan zitten.

Hooligans hebben vooral zin in geweld, omdat het dagelijkse leven voor hen te saai is. 'Vaak doen ze monotoon werk waar ze geen voldoening uit halen', zegt Spaaij. Knokken bij een voetbalwedstrijd is een uitlaatklep. Het geeft de kick die ontbreekt in het gewone leven. Het geeft de hooligan ook status. Hij durft iets wat iemand anders niet durft. Als hooligan krijgt hij een identiteit waarmee hij zich kan onderscheiden in de grijze wereld.

De kick begint al te groeien als die jongens als kind met pa naar een wedstrijd in het stadion gaan kijken. Daarna gaan ze er met vriendjes van school naar toe. Van een afstand zien ze die mannen met ontbloot bovenlijf. Die grote, gespierde gasten die het stadion beheersen. Dat is een ideaalbeeld. Daar willen ze bij horen. Als jonge mannen in de adolescentiefase weken ze zich los van hun familie. Ze

Ook 'leuk': in het buitenland vechten. Schotse Celticfans tegen de Nederlandse ME.

Geweld voor de grap

Een willekeurige voorbijganger een knal verkopen, en dat filmen met je mobiel. Daarna het filmpje op internet plaatsen en je bent een held. Voor het eerst dook dit *happy slapping* op in de

metro van Londen. Dat was in 2004. In Nederland was het eerste geval in 2005, in Amstelveen. Het slachtoffer moest met een dubbele kaakbreuk in het ziekenhuis. *Happy slapping* beperkt

zich trouwens niet tot het geven van een klap aan iemand. Soms gaat het om het regelrecht aftuigen van iemand. Ook verkrachtingen worden opgenomen met een mobieltje.

doen stoer, willen geen mietje zijn. Als hooligan krijgen ze zo status. En ook vriendschap. Ze horen ergens bij. Het geeft een gevoel van eigenwaarde.

● Dancefeest is ook goed

In hun zoektocht naar de roes gaan de hooligans overigens steeds planmatiger te werk. Vroeger zagen ze wel wat er gebeurde. Ze gingen naar een wedstrijd, en sloopten misschien een trein. Nu slaan Ajax-fans op vrijdagavond het supportershok van ADO Den Haag kort en klein, terwijl op zondag pas de wedstrijd is. Volgens Spaaij komt het door verschillende maatregelen van de overheid

tegen het voetbalgeweld. Rellen veroorzaken tijdens wedstrijden wordt lastiger. Daarom zoeken hooligans naar alternatieven, zoals buiten de wedstrijd om pleisterplaatsen van de tegenstanders te bestormen. Ook heeft voetbalgeweld zich verplaatst naar dancefeesten. Hooligans zoeken in kleine groepen van een man of vijf tot tien soms de confrontatie bij de festivals Dancevalley of Mysteryland. Voetbal afschaffen heeft dan ook geen enkele zin. 'Daarmee maak je wel een einde aan het voetbalgeweld, maar niet aan geweld in de samenleving', zegt Spaaij. 'Vroeger vochten in Den Haag buurten met elkaar. De laatste dertig jaar is het voetbalgeweld.' Het verschil is dat het bij voetbal zo zichtbaar is. Hier besteden de media aandacht aan. En die aandacht geeft ook weer een kick. Want winnen is alleen leuk als anderen ook weten dat je hebt gewonnen. Anders is er niets aan. ■

monique.kitzen@questmag.nl

Meer informatie

Tussen het tuig, Bill Buford, Uitgeverij Meulenhoff (2004): journalist Bill Buford begaf zich tussen hooligans in een poging supportersgeweld te begrijpen.